

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

4. An detur bellum ex utraque parte iustum? Et aliquando bellantes non, quia ex ignorantia invincibili procedunt? Et notatur, quod supradicta ignorantia facilius habet locum in subditis, & militibus? ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

AD hoc dubium respondet Hurtadus de Mend. vol. 2. disput. 169. section. 2. §. 23. ubi sic ait. Pontifex Romanus potest per interdium precipere Principi Christiano, ne cum alio Christiano bellū gerat potestque ab illo deterere per excommunicationem. Ita ille.

2. Idem etiam docet Coninch disput. 37. de bello dub. 4. num. 7. 2. Valentia tom. 3. disput. 3. question. 16. punct. 2. Lorca in 2. 2. sect. 4. disput. 53. n. 1. Castrus Palaus tom. 1. tractat. 6. disput. 5. punct. 2. num. 6. & punct. 3. num. 18. Suarez de charitate, disp. 18. sect. 2. fine. Sed licet hæc doctrina vera sit: tamen non ordinariæ, sed cum magna circumspectione in praxi deducenda est. vt ex Molina aduertit Villalobos in sum. tom. 2. tract. 5. diffin. 4. n. 7. ubi sic ait. Quando fuisse la guerra entre Principes Christianos, y conuiniessse al bien espiritual; podria el Papa meterse en ello, y definir y compeler por censuras, o por otro camino al rebelde: aunque no conuendria, que se hiziesse esso de ordinario, porque el Principe contra quien se sentenciassse, cobraria odio contra el Pontifice, pensando que lo hauiá hecho por passion. Ita ille.

3. In casu tamen necessario debent Pontifices nihil timere, & suam auctoritatem interponere, nec ad carnem & sanguinem respicere: non enim pro bono Ecclesie expedit, vt Principes ratione status, & ex dubiis, & aliquando fictis titulis bellum gerant, & totam Christianitatem conturbent.

RESOL. III.

Qua sunt causa iusta inferendi bellum? Ex part. 6. tract. 4. Resol. 3.

§. 1. **M**ltæ sunt causæ iustæ bellum indicendi, quas enumerat Castrus Palaus tom. 1. tractat. 6. cap. 5. punct. 3. n. 3. Becanus in 2. 2. c. 25. quest. 1. num. 4. Coninch disput. 37. de Bello. dub. 2. num. 50. & 51. Reginaldus tom. 2. lib. 21. c. 8. à num. 94. Layman lib. 2. tract. 3. cap. 12. n. 5. Bonacina tom. 2. disput. 2. de rest. q. ult. sect. 1. punct. ult. §. 2. n. 7. & alij.

1. Prima vt subditi rebelles ad obedientiam redigantur.

2. Secunda vt recuperetur Prouincia aut Ciuitas Principi, aut Republicæ alicui iure debita, quam recuperare boni communis multum interfit.

3. Tertia, ad vindicandam grauem contumeliam Principi, vel Republicæ illatam; cuius rei exemplum habes 2. Regum. 10.

4. Quarta, vt vltio sumatur de gente, vel Principe, qui hosti iniustum bellum gerenti auxilium præbet; quo iure Romani multas prouincias sibi subegerunt, & in veteri Testamento exemplum habetur 2. Regum cap. 8.

5. Quinta, vt repellantur ij, qui iniuste prohibent, ne nocentes puniantur: quos puniri Republicæ multum interest: exemplum habes c. 20. Iudic.

6. Sexta, vt animaduertatur in eos, qui cum Principe, vel Republica in initum foedus violant, non sine graui damno, iniuria aut dedecore illius; cuius rei exemplum habetur 4. Regum 3.

7. Septima, vt impetrentur ea, quæ iure gentium permilla sunt, & per iniuriam denegantur: cuiusmodi est v. g. transitus sine mora, & sine nocumento ex vna Regione in alteram; sicuti habetur in cap. ult. 23. q. 2. Eoque sensu Cæsar dixit: *Arma tenenti omnia dat, qui iusta negat.* Et de hac quæstione inferius latè tractabimus.

8. Octaua, vt sociis auxilium iustum afferatur: quod si verò ab hostibus infestantur auxiliarij, tunc Tom. VII.

& ipsi ius acquirunt per se bellum inferendi Adversariis: qua item ratione a Romanis imperium amplificatum fuisse testatur Victor. num. 17. eiusdemque rei exemplum habemus Genes. 14.

10. Nona, si populi subiecti Idololatræ sint, iusta erit causa eos bello persequendi: vel si in hæresim aut infidelitatem lapsi alios secum trahant, atque ita dissensionem in Regno, vel Prouincia excitent. Idemque dici debet, si Rex, vel subditi vnus Regni à vera fide deficientes subditos vicini Regni in eandem defectionem pertrahere conentur, iustam causam habet Rex vicinus bello se defendendi, & illatam iniuriam vindicandi.

11. Non desinam etiam hie adnotare barbariam ineptam ad Politicam esse iustam causam belli; quia bellum in tali casu est illis per se vile ad omnia.

12. Dices non posse fieri malum, vt eueniat bonum: bellum autem est malum, nisi honestetur culpa illud patientis: at non est culpa digna bello barbaries, nec voluntas in ea perseverandi, vt non est causa belli voluntas non admittendi fidem: Ergo, &c. Hoc argumento multi huic parti aduertantur, quos moneo bellum non idèd honestari: quia ij qui resistunt sunt imbuendi; nec enim vtilitas belli est per se in hoc sensu, sed per accidens, qui enim resistunt, non possunt bello subiugari, quia beneficia non sunt inuito conferenda per vim. At in illorum Republica sunt multi, qui nec resistunt, nec possunt: quia vel sunt infantes, vel inermes; quibus iniuriam faciunt, qui resistunt; quia eos priuant tam aperto beneficio: igitur ad hos donandos Magistris est per se vile bellum, quod per se domat resistentes Iniustè. Et ita docet Hurtadus de Mendoza vol. 2. disput. 169. sect. 5. §. 49.

13. Et hanc opinionem probabilem putat Lorca in 2. 2. disput. 32. num. 12. Et mihi placet: nam hæc subiectio & coactio in magnam eorum vilitatem ac bonum cedit, & magnum charitatis obsequium illis impendit; sicut pupillo aut prodigo, qui sua præuè administrat, constituendo tutorem: de his enim dixit Aristoteles 3. & 4. cap. 1. Politicorum, esse natura feruos, & vile esse eis seruire. Nec vt iuste subiciantur, requiritur iurisdicctio, sed ipsa charitas & humana amicitia & beneficentia conferit ius: ita tamen vt non subiciantur seruituti despoticæ, quia hoc iniustum est, cum sint natura liberi, sed solum politicæ. Hac autem causa bellum mouere potest is cui primò occurrat & supetat facultas, & authoritas Summi Pontificis multum iuuabit, tanquam indicentis & mandantis opus pietatis.

RESOL. IV.

An detur bellum ex vtraque parte iustum? Et an aliquando bellantes non peccent, quia ex ignorantia inuincibili procedunt? Et notatur, quod supradicta ignorantia facilius habet locum in subditis, & militibus. Ex part. 6. tr. 4. Resolut. 24.

§. 1. **A**ffirmatiuè videtur respondendum: quia sæpè oppugnans & oppugnatus non peccant belligerando, eò quod vterque probabiliter credit sibi Regnum pertinere: ergo ex parte vtriusque est iustus titulus. Secundò, oppugnans Ciuitatem potest interficere innocentes, si alia via non potest illam subicere: at innocentes possunt se ab oppugnatione defendere. Item condemnatus ad mortem ob delictum falsò probatum potest resistere executioni sententiæ:

Sup. hoc in tom. 8. tr. 1. Ref. 18. §. Sic, post mediū & §. vlt. in tom. 5. tr. 1. ex lata doctrina Ref. 31. si-gnanter in §. Ne dicas tertio, sed le-

ge eam per totam, sententia: Ergo, &c. Item captivus ius habet fugiendi; & dominus ius detinendi. Et eadem est ratio de reo in carcerem detruso, qui ius habet fugiendi; cum tamen iudex habeat ius illum detinendi, & puniendi, si fugerit. Datur ergo titulus bellandi iustus ex utraque parte, iustumque bellum etiam nulla intercedente ignorantia. Et ita hanc sententiam tenet Alciatus in *Paradoxis lib. 2.º. ult. sequutus Fulgofium in leg. ex hoc iure, ff. de iust. & iur.*

2. Sed contrariam sententiam & merito docet Valentia *tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 2.* Becanus *in 2. 2. cap. 2. §. 7.* Lorca *in 2. 2. disp. 5. 3. num. 15.* Reginaldus *tom. 2. lib. 2. 1. cap. 8. n. 98.* Villalobos *in summa tom. 2. tract. 5. difficult. 5. num. 1.* vbi sic ait. [*No se puede dar guerra iusta por ambas partes, que sea material y formalmente iusta; aunque bien podría ser formalmente iusta por ambas partes, por auer ignorancia de parte de la vna. La primera parte d'esta resolucion es clara: porque los enemigos son contrarios, y es necessario que tengan contrarios derechos, y assi de fuerza sera el vno iusto, y el otro iniusto. La segunda parte tambien es cierta; porque aunque el derecho de vno sea iusto, puede el otro ignorar con ignorancia inuincible esta iniusticia, y pensar que tiene derecho iusto, y aun creo, que acontee esto muchas vezes; porque los Letrados inclinan mucho al gusto de los Reyes, por lo qual con ignorancia tienen por iusto lo que no lo es. Ita ille & alij communiter.*

3. Dicendum est igitur aliquando bellantes non peccare, quia ex ignorantia inuincibili procedunt; non tamen sequitur ex hoc ex utraque parte dari iustum bellum; sed ex vna parte dari, & in alia præsumi; & ratione talis præsumptionis potest ille actus ad virtutem iustitiae pertinere.

4. Nota tamen quod supra dicta ignorantia facilius habet locum in subditis & militibus, qui causam belli tanto examine discutere non tenentur.

RESOL. V.

An Princeps dubius de iustitia belli possit bellum mouere?

Et quid est dicendum in casu, si Rex, licet dubitet de possessione Regni, habet tamen maiorem propensionem; vt Regnum sit v.g. Regis Gallie, an in tali casu debeat restituere saltem partem Regni? Ex part. 4. tract. 3. Resolut. 50.

§. 1. **A**D hoc dubium ita respondet Syluius *in 2. 2. D. Thomæ, quest. 40. art. 1. queritur quarto, concl. 2. §. 4.* Quando post diligentem inquisitionem dubitatur de iustitia belli, si agitur de causa iniuriæ, non licet bellum mouere, quia in dubiis tanti momenti vbi de multorum hominum mortibus periculum est, oportet eligere partem tutiorem; si de causa possessionis, ille qui possidet non tenetur cedere, neque illi iuste moueri potest bellum, partim quia in dubiis melior est conditio possidentis, partim quia si res ageretur coram iudice, nunquam in re dubia iudex spoliaret possessorem. Vnde si stante illo dubio is, qui possidet, spoliaretur ab altero, posset isti alteri bellum mouere ad recuperandum id quod perdidit, quia per iniuriam est ei ablatum. Obseruandum autem, quod ille, qui in dubio possidet, teneatur non solum examinare negotium cum suis, sed etiam admittere Legatos alterius partis ad illud examinandum; quod si recuset, iniuriam ipsi facit, eoque nomine potest bello inferri. Si verò res, de qua dubium est, neutra parte

possideatur, non licet inferre bellum pro habenda re tota, quia est contra aequitatem, vt vbi uterque habet equale ius, alteri totum adiudicetur; licet tamen pro habenda medietate vel iusta compensatione, si alter nollet pacifice consentire, quia omnino diuidenda est, vel ex æquo componenda. Et eadem, si in dubio is, qui non possidet, videatur habere plus iuris, potest compensationem petere ab illo, qui possidet; quam si dare nolit, potest ab illo impeti, quando negotium tanti est momenti, vt iudicio prudentum expediat illud terminari etiam per armata Syluius, vir quidem doctus. Sed quid dicendum in casu si Rex, licet dubitet, habet tamen maiorem propensionem vt Regnum sit, v.g. Regis Gallie, an, inquam, in tali casu debeat restituere saltem partem Regni. Affirmatiuè respondet Sanchez, Valentia & Rodriguez; sed merito illos reprobatur Granada *in 2. 2. D. Thomæ, contr. 3. tract. 12. disp. 4. sect. 3. §. 3. num. 24.* quia licet sit maior propensio in id, quod Regnum sit Regis Gallie, adhuc manet verum dubium, ac proinde non elicitur determinatè assertio affirmans Regnum esse Regis Gallie, cætera rationes videbis apud dictam Granadam.

RESOL. VI.

An qui bellum iniustum bona fide gessit, cogitur restituere omnia damna, quæ intulit? Ex p. 6. tr. 4. Ref. 30.

§. 1. **R**espondet & bene Lorca *in 2. 2. D. Thomæ, sect. 3. disp. 55. num. 4.* Quod qui hoc modo ignoranter damnum iniustum bellando intulit, tenetur ad restitutionem eorum dumtaxat, quæ aduersariorum erant, & apud ipsum in specie permanent, vel in virtute, quia ex eis ditior factus est. A cæterorum verò restitutione excusatur; quia bona fide, & ignorantia inuincibili liberatur ab obligatione restitutionis, quæ oritur ex iniusta acceptione vel latrocinio; & solum tenetur obligatione, quæ oritur ex re accepta; quæ solum viget, quando res permanet in se aut in virtute.

RESOL. VII.

An si Princeps inferat bellum ex iusta causa sine certa intentione, bellum sit iniustum? Ex part. 6. tract. 4. Resol. 4.

§. 1. **A**liqui asserunt in bello inferendo rectam intentionem requiri: vt patet ex cap. quod culpatur 23. *question. 1.* Tunc autem adest recta intentio, quando bellum suscipitur ob bonum commune, ob pacem, &c. Sed ista conditio non est necessaria, vt ea deficiente bellum dicatur iniustum, indubitanter obligacionem restituendi: neque enim iudex, qui animo vindictæ punit iuxta leges delinquentem, iniustitiam committit, esto contra charitatem factus: talis ergo finis ad honestatem actionis operantis, sed non ad iustitiam belli, pertinet. Et ita docet Bonacina *de restit. disp. 2. quest. ult. sect. 1. punct. vltim.* §. 2. num. 6. vbi citat Molinam, Rodriguez, Villanacium, Valentiam, Sazum, quibus adde Castrium Palaum *tom. 1. tract. 6. disp. 5. punct. 1. num. 4. & Cochinch. disp. 3. 1. de bello, dub. 1. num. 18.*